

WAT

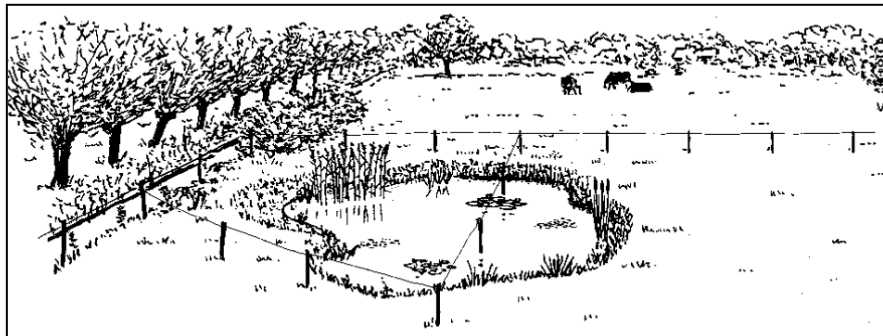
WAT IS EEN POEL?

In het agrarisch cultuurlandschap zijn vele soorten kleine wateren aanwezig. Voor een deel zijn die lijnvormig, zoals sloten en beken, daarnaast zijn er puntelementen, zoals de (drink) poelen. Sommige wateren zijn op een natuurlijke manier ontstaan, andere op een kunstmatige. Poelen verschillen sterk in grootte, diepte, vorm en – voor een deel – in functie.

Poelen zijn bijna overal in ons land aan te treffen, maar vooral in het oosten en zuiden en in de kuststreken. Afstromend grond- of kwelwater en/of regenwater zorgen voor de aanwezigheid van water. In het verleden zijn poelen aangelegd voor de drinkwatervoorziening van vee, als wasplaats of als bluswaterreservoir.

Momenteel worden poelen aangelegd vanwege hun betekenis voor flora, fauna en landschap. De grootte en diepte van een nieuw te graven poel hangen af van de diersoort(en) waarvoor deze bestemd is. Een poel voor bijvoorbeeld de geelbuikvuurpad is veel kleiner en ondieper dan een poel waarin de kamsalamander zich thuis voelt.

Naast poelen zijn er ook vennen, dit is een natuurlijk ontstane, meestal geïsoleerd liggende waterplas op de hogere zandgronden. De bodem van een ven is waterdoorlatend. Vennen worden hoofdzakelijk gevoed door hemelwater. In het verleden zijn ze vooral gebruikt als drinkpoel en als wasplaats voor schapen. In zeer droge situaties vallen veel vennen tijdelijk geheel of gedeeltelijk droog.

Voorbeeld van een poel

WAAROM

WAT IS HET NUT VAN EEN POEL?

In het kort:

- voortplantingsplek voor dieren, voornamelijk amfibieën, vissen, libellen en andere insecten;
- voedsel-, drink- en badplek voor (jonge) weidevogels en zoogdieren, zoals vleermuizen;
- soortenrijke watervegetatie;
- behoud van een aardkundige en/of cultuurhistorische waarde;
- drinkplek voor vee;

☞ buffer tegen te snelle waterafvoer ter voorkoming van erosie.

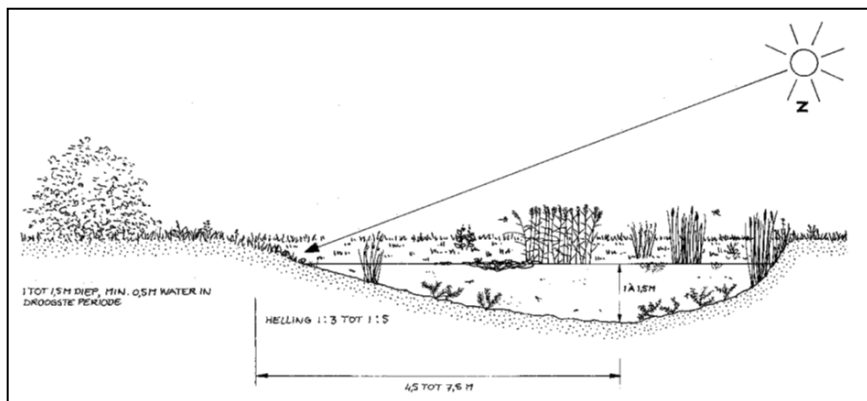
Winst voor de natuur

In een poel of ander klein water groeien waterplanten als veelwortelig kroos en waterranonkelsoorten.

In de oeverzone staan dikwijls grote lisdodde en waterweegbree.

Het dierenleven in een poel is divers met bijvoorbeeld waterslakken, zoals poelslaken insecten, bijvoorbeeld libellen, waterschorpioen en geelgerande waterkever. Er komen ook amfibieën voor, algemene zoals bruine en groene kikker en kleine watersalamander of zeldzame als kamsalamander, vroedmeesterpad en boomkikker. Dieren die in en bij poelen voedsel vinden zijn libellen, watervleermuis en boerenzwaluw.

Behalve vee gebruiken ook zoogdieren, zoals ree en das, en vogels als Turkse tortelduif, merel en vink, een poel vaak als drink- en/of badplaats. Huis- en boerenzwaluwen vinden langs de oever de voor hen onmisbare modder voor het bouwen nesten.

Voorbeeld dwarsdoorsnede van een poelⁱⁱ

BEHEER

BEHEER VOOR INSTANDHOUDING SOORTEN

Met goed beheer draagt u bij aan het in stand houden van unieke levensgemeenschappen. Een poel verlandt namelijk op den duur. Deze verlanding gaat u tegen door regelmatig slib, afgestorven plantenresten en overdadige plantengroei te verwijderen. Zo voorkomt u ook dat het water door de afbraak van organisch materiaal te weinig zuurstof bevat.

Regelmatig beheer vergroot de diversiteit van de flora. Een rijke flora is van belang voor de fauna. Niet alleen als leverancier van voedsel en zuurstof, maar ook als plaats om te schuilen, te jagen, te paren en eieren af te zetten.

Enkele tips en voorwaarden:

☞ **Gebruik geen bestrijdingsmiddelen**

Chemische bestrijdingsmiddelen zijn funest voor de flora en fauna. Gebruik die middelen daarom niet in een poel en de directe omgeving. Inwaaien en het afspoelen ervan uit het omliggende land is niet toegestaan. Breng eventueel een

buffer aan tussen poel en perceel in de vorm van een takkenwal en laat deze overgroeien met planten zoals braam.

Laat geen meststoffen in de poel komen

In een – te – voedselrijke poel gedijen ongewenste planten als brandnetel en algen uitstekend. Het zuurstofgehalte van het water in voedselrijke poelen is erg laag. De overdadige plantengroei heeft tot gevolg dat er vaker beheer nodig is. Voorkom dan ook dat er mest in de poel terecht komt.

Voer onderhoudswerkzaamheden uit vanaf half september tot november

De werkzaamheden in en rond een poel kunnen het beste plaatsvinden in oktober, in deze periode zitten weinig organismen in het water. Het is echter erg afhankelijk van de soort waarvoor de poel bedoeld is, vraag bij twijfel na bij uw veldmedewerker.

Verwijder het teveel aan waterplanten met zeis, sloothaak of graafmachine

Er is sprake van een teveel aan waterplanten wanneer deze meer dan de helft van de oppervlakte van de poel innemen. Afhankelijk van het gewenste eindbeeld verwijdert u de planten door deze uit te trekken of af te maaien. Het is beter eerder in te grijpen.

Het beste is om ieder jaar een klein gedeelte van de waterplanten uit de poel te verwijderen. Zo ontstaat er verschil in leeftijdsopbouw van planten en hierdoor een grotere diversiteit aan planten en diersoorten.

Verwijder regelmatig slib en afgestorven plantendelen

Valt de poel in de zomer droog omdat er teveel slib in het water aanwezig is, dan bent u in wezen te laat met het verwijderen hiervan. Bagger niet al te grote poelen één of twee maal in de vijf jaar in gedeelten. Haal de poel niet in één keer compleet leeg, maar spreid dit werk over een langere periode. De in de poel aanwezige organismen kunnen anders nergens heen vluchten. Bagger in handkracht met een baggerbeugel of gebruik een graafmachine. Verspreid het slib over het aangrenzende perceel. Gooit u het op een hoop op de oever, dan groeien hier al snel soorten als grote brandnetel.

Maai randen gefaseerd

Maai de randen van een poel, maar laat bijvoorbeeld een kwart staan. Daarmee biedt u diverse insecten een plek om te overwinteren.

Onderhoud de bomen en struiken rondom de poel

Veel schaduw is ongunstig voor het leven in de poel. Teveel bladafval leidt tot zuurstofgebrek. Snoei daarom regelmatig de bomen en struiken die langs de poel staan.

Onderhoud de afrastering

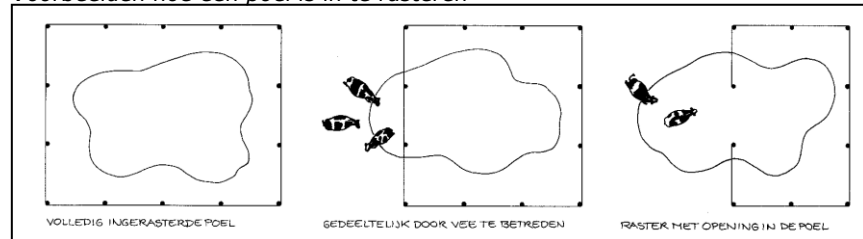
Is de poel geheel of gedeeltelijk ingerasterd: controleer de afrastering regelmatig op beschadigingen en herstel deze op

tijd.

Voorbeelden hoe een poel is in te rasterenⁱⁱⁱ

Plant echter geen (knot)bomen te dichtbij de poel

Bomen zorgen voor bladval en schaduw. (Knot)bomen kunnen het beste geplant worden aan de zuidzijde (schaduw). Struiken hebben de voorkeur boven bomen.

Zorg voor voldoende zon

Dat is gunstig voor de ontwikkeling van de eieren en larven van amfibieën en libellen.

Soortgericht beheer van poelen

Het beheer van poelen dient op de juiste locaties zoveel mogelijk toegespitst worden op bepaalde soorten zoals Kamsalamander/boomkikker/poelkikker (grotere poelen met nabijgelegen hakhoutbos, struweel etc.), Geelbuikvuurpad (droogvallende poelen in combi met jaarrond poelen), Vroedmeesterpad (op zon gelegen stapelmuur die vrijgehouden wordt van vegetatie). Neem gerust contact op met uw veldmedewerker voor specifiek advies.

Zorg dat de poel geen verbinding heeft met open water en zet geen vissen uit

Vissen eten eieren van padden, kikkers en salamanders. Bovendien consumeren vissen, zoals karpers en brasem, veel waterplanten. Daardoor gaat de waterkwaliteit in de poel achteruit en komen er op den duur geen amfibieën meer voor. Zet zeker geen vissen uit.

Geen eenden en ganzen in de poel

Eenden en ganzen bemesten het water van een poel. Daardoor ontstaat overmatige algengroei. Bovendien kunnen deze vogels de oever sterk vervuilen en vertrappen.

Extra

HOE KUNT U HET BEHEER VERDER VERRIJKEN?

Bij het Agrarisch- Natuur en Landschapsbeheer staat het ecologisch resultaat voorop en kan jaarlijks het beheer worden aangepast met het oog op betere ecologische resultaten. Het is niet te onderschatten hoe belangrijk details zijn voor het ecologisch resultaat. Hieronder een suggestie die u in uw landschapselement zou kunnen toepassen. Onderstaande maatregel kan een wijziging in de beheerafspraken vragen. Informeer daarom altijd uw veldmedewerker als u een dergelijke maatregel neemt. Heeft u andere ideeën om uw landschapselement verder op te waarderen, neem gerust contact

Factsheet De Poel (L09)

op met uw veldmedewerker.

Ontwikkel in de buurt – binnen een afstand van 25 meter van de poel – landbiotoop

Hier is allerlei maatwerk nodig dat per soort verschillend is. Te denken valt bijvoorbeeld aan een houtopstand met inheemse struiken en een stuk ruigte met kruiden. Zo'n plek is extra aantrekkelijk voor amfibieën, de houtopstand kan dienen als landbiotoop, de kruiden zijn goede insectentrekkers, het voedsel van amfibieën.

ⁱ Bron: Handboek Agrarisch Natuurbeheer (www.landschappen.nl)

ⁱⁱ Bron: Handboek Agrarisch Natuurbeheer (www.landschappen.nl)

ⁱⁱⁱ Bron: Handboek Agrarisch Natuurbeheer (www.landschappen.nl)

[Natuurrijk Limburg](#) – ANLb factsheets

Versie 2.0 2-5-2017 met dank aan Frans Blezer www.ikl-limburg.nl

Disclaimer: dit is een handreiking om samen tot meer ecologisch resultaat te komen van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer. Aan deze handreiking kunnen geen rechten worden ontleend. ANLb beheer blijft onderhevig aan de actuele voorwaarden zoals in de beheerovereenkomst overeengekomen.

